

אדר ראשון כהלכתה - שיעור 338

I. הערות לענין אדר ראשון

(א) נער אחד נולד בכ"ט לאדר ראשון משנה מעוברת ונער אחד נולד באדר שני באחד בו ושנת י"ג אינה מעוברת אותו שנולד בכ"ט לאדר ראשון צריך להמתין עד כ"ט לאדר פשוטה והאחר שנולד אחריו יהיה בר מצוה קודם בא' לאדר (שו"ע נ"ה - י)

(ב) מי שנולד באדר פשוטה ונעשה בר מצוה בשנת העיבור אינו נעשה בר מצוה עד אדר השני (רמ"א בשם שו"ת מהר"י מינץ ע"ס) אמנם בתשובת מהר"ש הלוי (ט"ז) פסק דהבר מצוה באדר-א' והמחלוקת תלוי באיזהו חודש האדר העיקרי ואיזהו החודש הנוסף ואנו פסקינן כהרמ"א דמשום לסמוך גאולה לגאולה נעשה אדר-ב' לעיקר ודלא כהמהר"ש הלוי שהוא רק טעם לעשות פורים באדר-ב' ועיין במג"א (נ"ה - י) שחידש שגם הנולד באדר-א' בשנה מעוברת אינה נעשה בר מצוה אלא באדר-ב' משום דבעי שנה תמימה ואנו לא פסקינן כן

(ג) יום הזכרון בשנה מעוברת למי שמת בשנה פשוטה כתב המחבר (תקס"ח - ז) דיתענה באדר-ב' והרמ"א דיתענה באדר-א' דשאני יום היארצייט דתלוי בפלוגתא דר"י ור"מ בנדרים (ס"ג:) השו"ע פסק כר"מ וכהרמב"ם והרמ"א פסק כר"י וכהרא"ש וכ"כ התה"ד (נ"ד) מטעם דאין מעבירין על המצות ושורש המחלוקת מה נקרא סתם אדר בלשון בני אדם ועוד נפק"מ לענין גיטין ונדרים ואבאר ויש מחמירים להתענות בשניהם מ"מ אדר-א' העיקר לבני אשכנז ולכן לא ידחה חיובים של אחרים שיארצייט שלהם בודאי וגם מי שנדר להתענות בשניהם מתחייב בשניהם מ"מ האכלים האחרים א"צ ליתן לו העמוד וכדומה

(ד) מת אביו בשנת העיבור בער"ח אדר שני שהוא כ"ט לאדר ראשון מתענה בשנה פשוטה בכ"ט באדר ולא בכ"ט בשבט ודלא כהשע"ת (תקס"ח - ט"ז)

(ה) ז' אדר שחל בשנה מעוברת - עיין במ"ב (תק"פ - סק"ב) דמתענה באדר ראשון ועיין בסוטה (י"ג:) שמשה נולד בשנה מעוברת באדר-א' ובודאי נפטר באדר-א' כמו שכתוב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום - היום מלאו ימי ושנותי אמנם בקידושין (ל"ח:) כתב שמיום פטירת משה עד שעברו הירדן היו רק ל"ג ימים וזה היה ביום י' ניסן וא"כ שנפטר באדר-ב' ועיין בשו"ת יחזה דעת (ב - פ"ג) דאפילו מחודש לחודש נקרא ממלא שנותיה

II. האם נס הפורים אירע בשנה פשוטה או מעוברת והנפק"מ

(א) לשיטת רבי אליעזר ברבי יוסי השנה היתה מעוברת והנס נעשה באדר-א' וקורין המגילה באדר-א' (מגילה ו:) מעשה רב

(ב) להרא"ש אליבא דרבי שמעון בן גמליאל שנה שנעשה בה הנס היתה שנה מעוברת והנס נעשה באדר השני (מגילה ו:) אין שום קדושה לאדר-א' בזמנינו

(ג) להרמב"ם (מגילה ז - י"ג) אליבא דרבי שמעון בן גמליאל השנה היתה אמורה להיות מעוברת והגזירה היתה באדר-א' אך לבסוף לא עיברה ונעשית שנה פשוטה ולסמוך

גאולה לגאולה עדיף ואמרינן אין מעבירין על המצות דוקא במצוה שכבר מוטל עליו אבל מצוה שאנו מקבלים עלינו תחלה ועדיין לא נתחייבנו בה לא שייך כל כך זריזין מקדימין ואין מעבירין ולסמוך גאולה לגאולה עדיף (אור ישראל תשנ"ז - ז דף קל"ד בשם החתם סופר)

III. הנפקא מינה להלכה בין שיטות הרא"ש והרמב"ם

(א) אין בין אדר ראשון לאדר שני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים הרא"ש סובר דהמשנה מיירי בקרא המגילה ואח"כ עיברו השנה ואז שווין לכו"ע שאסור בהספד ותענית בין בראשון בין בשני אמנם בזמנינו שיש לוח קבוע כתב הרא"ש דנראה לו דמותר בהספד ותענית אמנם דעת הרמב"ם (ז - י"ג) דאין חילוק וזה לשיטתו הנ"ל וכ"כ הר"ן (שס)

(ב) הספד ותענית יום י"ד וט"ו שבאדר ראשון - לדעת הרמב"ם וכ"כ השו"ע (תרל"ז - ח) דאסורים וי"א שהוא דעת הרא"ש דמותרים וטעמו משום דהנס נעשה באדר-ב' אמנם דעת הרמב"ם דהנס נעשה בשנה פשוטה דהיתה מעוברת ולא עיברו משום לסמוך גאולה לגאולה ועוד משום יום שנולד משה רבינו היה באדר-א' והרמ"א מכריע דאסור בהספד ותענית כהרמב"ם

(ג) משתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון - לדעת הרמב"ם וסעייתו חייב להרבות במשתה ושמחה כי הגזירה היתה על י"ד אדר-א' רק לא עיברו השנה אמנם לדעת הרא"ש הגזירה היתה על אדר-ב' לכן אין זכר לנס פורים באדר-א' הרמ"א פסק דירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים ועיין במ"ב דרכינו יחיאל מפאריז היה רגיל להרבות ולהזמין אנשים לסעודת פורים קטן וזהו שסיים הרמ"א וטוב לב משתה תמיד היינו שטוב להרבות לכבוד הנס שנעשה בעתים הללו (ועיין בשע"ת תרל"ז)

(ד) פנים חדשות לענין שבע ברכות לפורים קטן - הנימוקי או"ח (תרל"ז) כתב דלא יברך כיון דהוא ספק ברכות להקל

(ה) תענית חתן וכלה אין מתענים בפורים קטן נטעי גבריאל (דף י)

(ו) אָבֵל להתפלל לפני התיבה בפורים קטן - עיין במ"ב (תקפ"ח - סק"ז) דיכול להתפלל וכן משמע מהמ"ב (תרע"ח - סקמ"ד) אפילו בחנוכה וע"ע בבה"ל (קל"ז) דבימים שאין אומרים בהם למנצח ואא"א אין להאבל להתפלל לפני העמוד וצ"ע

(ז) חל בשבת אין אומרים אב הרחמים וצדקתך במנחה

(ח) משנכנס אדר מרבין בשמחה אם נוהג בשנה מעוברת ג"כ באדר-א' זה גם כן תלוי במחלוקת הרמב"ם והרא"ש (שו"ת חת"ס קס"ג ושאלת היעב"ץ ז - פ"ח)

(ט) מנהג להדביק בכותל טבלאות משנכנס אדר מרבין בשמחה באדר-א'

(י) דיני משפט עם העכו"ם דטוב שיתקיים בחודש אדר אם זה ג"כ באדר-א' אפשר תלוי בהמחלוקת ועיין ביעב"ץ שכתב דרק באדר-ב' אומרים כן משום שסמוך לניסן ועוד דאדר ראשון מזלו דלי ורק אדר-ב' מזל של דגים ואיברא עיין ברש"י (שם קל"ו): דאין מזל לישראל דע"י תפלה וזכיות נשתנה מזלי